

Aan het College van Principalen
van de beheersorganisatie
Het Nieuwe Rijksmuseum

Zoetermeer, 25 april 2002

Onderwerp: rapportage voortgang Het Nieuwe Rijksmuseum

Geacht college,

Volgens het Instellingsbesluit Beheerorganisatie Het Nieuwe Rijksmuseum van 15 november 2001, is het de taak van de Stuurgroep aan het College van Principalen te rapporteren over de voortgang van het project. Deze rapportage geschiedt onder meer met het oog op de toezegging van de Staatssecretaris van Cultuur aan de Tweede Kamer dat deze Kamer in het voorjaar 2002 zal informeren over de opdracht aan de architecten. Ook wordt in deze rapportage tegemoet gekomen aan de rapportageverplichtingen in het kader van de Grote Architectuurprojecten.

Actualisering programma van eisen

Zoals in de brief van 18 december 2001 van de Staatssecretaris voor Cultuur aan de Tweede Kamer is vermeld, is door de architecten een zogenaamde **inpassingstudie** gemaakt op basis van het geactualiseerde programma van eisen. In dit programma van eisen is onder meer rekening gehouden met de resultaten van het maatschappelijk debat, met de visie van de architecten en met de gevolgen van de samenwerking met het Instituut Collectie Nederland in het Werkgebouw/Veiligheidsinstituut.

Uit de inpassingstudie van de architecten is gebleken dat ook aan het geactualiseerde programma van eisen kan worden voldaan. Zij zijn er bovendien in geslaagd om innovatieve oplossingen aan te reiken voor het entreegebied, de depotruimte voor de bibliotheek, voor de behoefte aan kantoorruimte en voor de presentatie van de Aziatische collectie.

In de huidige situatie voldoen de huisvesting van de **bibliotheek** en de opslag van prenten en tekeningen niet meer aan de eisen van deze tijd. De meest aantrekkelijke oplossing lijkt onderbrenging van deze functies in de zogenaamde Teekenschool. Dit vergt enige ingrepen in de directe omgeving van de Teekenschool, waardoor er niet alleen extra ruimte, maar ook een architectonisch aantrekkelijker situatie aldaar ontstaat. Hieruit zou volgen het vinden van een zinvolle bestemming van de oorspronkelijke bibliotheek. De gedachten gaan uit naar een hoogwaardige restaurantvoorziening, zoals die in toonaangevende buitenlandse musea (Orsay, Metropolitan) bestaat, maar in ons land nog ontbreekt. Er wordt een onderzoek ingesteld naar de wenselijkheid en de haalbaarheid van deze optie.

In de inpassingstudie is het uitgangspunt van de vernieuwing van het museum: 'het hoofdgebouw voor het publiek', rigoureuus gehanteerd. Dit heeft ertoe geleid dat de architecten hebben voorgesteld om een oorspronkelijk in het hoofdgebouw geplande kantoorvleugel te bestemmen voor openbaar toegankelijke studiecollecties. Dit voorstel is uit

een oogpunt van zichtbaarmaking van de rijkscollecties aantrekkelijk. Voorts is volledig rekening gehouden met het medegebruik door het Instituut Collectie Nederland van het Werkgebouw. Voor het **kantoorruimte**probleem dat hierdoor is ontstaan wordt momenteel een oplossing gezocht in het gebruik van een buurpand van het Werkgebouw.

Mede vanuit de wens om de Philipsvleugel (voorheen Zuidvleugel geheten) voor tijdelijke presentaties te bestemmen, is al in een vroeg stadium gedacht aan een alternatief voor de presentatie van de **Aziatische collectie**. Behalve die delen van de Aziatische collectie die zich voor integratie in het hoofdcircuit lenen (Oost-West relaties), verdient de status aparte ervan bij voorkeur in een eigen architectonische eenheid te worden ondergebracht. De architecten hebben hiervoor een oplossing voorgesteld door nieuwbouw van een Aziatisch paviljoen in de oksel van de Philipsvleugel en het Hoofdgebouw.

Actualisering van het financiële kader

In de brief van 19 september 2000 van de Staatssecretarissen aan de Tweede Kamer is het financieel kader voor de vernieuwing van het Rijksmuseum aangegeven. Dit financieel kader is gebaseerd op bepaalde aannames die golden op het moment van opstelling van dit kader in 1999. Zo zijn er bijvoorbeeld aannames gemaakt over de ontwikkeling van de bouwkosten en over de kosten van tijdelijke huisvesting van collectie en personeel. Het behoort tot de taak van de stuurgroep Het Nieuwe Rijksmuseum om dit financiële kader te bewaken en te actualiseren.

Het financiële kader van het project Het Nieuwe Rijksmuseum kent twee kanten: een kostenkant en een dekkingskant. De kostenkant geeft inzicht in onder andere de kosten van renovatie, restauratie, nieuwbouw, (her)inrichting, tijdelijke huisvesting, in- en uithuizing. De dekkingskant geeft aan hoe deze kosten worden gedekt: onder andere door bijdragen a fonds perdu, door verhoging van de gebruikersvergoeding, uit sponsorbijdragen en uit inkomsten van bezoekers.

Uit het geactualiseerde financiële kader per 1 mei 2002 blijkt dat de geraamde kosten van het project nog steeds gedekt worden door de voor het project beschikbare middelen. Daarbij is onder meer rekening gehouden met de oplossing van de hierboven genoemde keuzes met betrekking tot de kantoorruimte en het Aziatisch paviljoen.

De financiële administratie van het project is inmiddels ingericht volgens de normen, voorschriften en procedures van de Rijksgebouwendienst. In de stuurgroep is afgesproken dat de functie van externe accountant zal worden vervuld door de accountantsdiensten van de twee betrokken ministeries.

Opdracht aan de architecten

De stuurgroep is van mening dat de actualisering van het programma van eisen en de actualisering van het financieel kader het mogelijk maken thans aan de architecten opdracht te geven voor het maken van een voorlopig ontwerp. Deze opdracht bevat de volgende hoofdpunten:

1. Maak het hoofdgebouw geschikt voor een miljoenenpubliek en voor de museale eisen van de 21^e eeuw.
2. Breng in de gebouwen van het Rijksmuseum de helderheid van Cuijpers terug en verbeter de stedenbouwkundige inpassing van het museum.
3. Vergroot de zichtbaarheid van de collecties.
4. Maak het museum attractief voor een breed samengesteld publiek, waaronder jongeren en nieuwe Nederlanders.

5. Maak in het ontwerpproces ruimte voor een voortzetting van het maatschappelijk debat, met name over de rol van geschiedenis en over de vraag: hoe verder met Cuijpers.
6. Neem het per 1 mei 2002 geactualiseerde programma van eisen tot uitgangspunt voor het ontwerp.
7. Blijf binnen het per 1 mei 2002 geactualiseerde financiële kader

Met deze opdracht is optimaal tegemoet gekomen aan de beleidsvisie van het museum, aan de beleidsdoelen van de beide ministeries, daaronder de bijzondere aandacht voor jongeren en nieuwe Nederlanders en de eisen van een groot architectuurproject, de visie van de architecten en aan de resultaten van het maatschappelijk debat over het Nieuwe Rijksmuseum.

Overigens merken wij hierbij op dat de vernieuwing van het Rijksmuseum een iteratief proces is. Dat is de reden, waarom bijvoorbeeld een programma van eisen niet wordt vastgesteld, maar telkens wordt geactualiseerd en aangepast aan nieuwe inzichten en ontwikkelingen. Dat geldt ook voor het financieel kader en de opdracht aan de architect. De opdracht aan de architect is een opeenvolging van opdrachten: inpassingstudie, voorlopig ontwerp, definitief ontwerp, bestek, waarin niet alleen telkens nieuwe inzichten en ontwikkelingen worden verwerkt, maar die ook een steeds grotere mate van detaillering laten zien. Nu verkeren wij in het stadium van het voorlopig ontwerp. De opdracht voor het maken van het definitieve ontwerp zal in het najaar van 2002 aan de architecten worden gegeven. Daarbij zal onder meer rekening worden gehouden met de resultaten van de hierboven genoemde onderzoeken naar de bibliotheek en de restauratievisie (zie hierna).

Voortgang van het project

De huidige planning voorziet in de opening van een presentatie van **topstukken** van 17^e eeuwse kunst en geschiedenis in de Philipsvleugel vanaf het eind van het jaar 2003. Dan wordt het hoofdgebouw ontruimd. De heropening van dit hoofdgebouw is in de huidige planning voorzien in het begin van 2008. In 1999 werd verondersteld dat dit begin 2007 zou zijn. De aanloopfase heeft echter op onderdelen 1 a 2 jaar meer tijd gekost dan in 1999 was voorzien.

Met de gemeente Amsterdam is in beginsel overeenstemming bereikt over de tijdelijke huisvesting van het **Prentenkabinet en de kunsthistorische bibliotheek** in het voormalige hoofdkantoor van de ABN-AMRO (architect De Bazel) in de Vijzelstraat. Hierdoor blijven deze waardevolle collecties gedurende de periode van de vernieuwing voor het publiek toegankelijk en blijven ze beschikbaar voor wetenschappelijk onderzoek. De gezamenlijke huisvesting met het Gemeentearchief maakt dit extra aantrekkelijk. Een belangrijke collectie Zuid-Nederlandse kunst en kunstnijverheid, is onlangs in langdurige bruikleen gegeven aan het Bonnefantenmuseum.

Momenteel wordt met tal van musea in binnen- en buitenland overleg gevoerd over zowel tijdelijke uitleen van onderdelen van de collectie als over reizende tentoonstellingen.

Voor het einde van 2003 zal ook een oplossing gevonden moeten worden voor de **tijdelijke huisvesting** van de rest van de collectie en van het personeel. Er bestaat goede hoop dat in de zogenaamde Eurokluis (het gebouw waarin de Euro's tot 1 januari 2002 waren opgeslagen) in Lelystad geschikte depotruimte kan worden gevonden. Voor het personeel bestaan goede vooruitzichten in de eerder genoemde Bazel en in het buurpand van het Werkgebouw.

Groot Architectuur Project

Een belangrijk onderdeel van de ontwerp-opgave van het Nieuwe Rijksmuseum als een van de Grote Architectuurprojecten, is de vraag hoe wordt omgegaan met het Rijksmuseumgebouw als Nederlands **topmonument**. In de brief van 18 december 2001 heeft de Staatssecretaris van Cultuur de Tweede Kamer op de hoogte gesteld van de stand van zaken van het maatschappelijk debat op dit punt. In het begin van 2002 is een conferentie gehouden met betrokkenen en deskundigen als startpunt voor een nadere uitwerking van de restauratievisie. Niet *terug naar Cuijpers* is daarbij het uitgangspunt, maar *verder met Cuijpers*. Dat geldt niet alleen voor het gebouw, maar ook voor de inrichting, de decoratie en de opstelling van de collectie. Daarnaast wordt gewerkt aan een bouwhistorisch onderzoek. Wij verwachten dat de discussie en het onderzoek in het najaar zo ver zijn gevorderd dat het verantwoord zal zijn om de definitieve ontwerp-opdracht aan de architecten in het najaar van 2002 op een eerste integrale restauratievisie te baseren.

In zijn recente advies over de presentatie van de geschiedenis vraagt de Raad aandacht voor de historische betekenis van het gebouw en doet hij de suggestie dit ook onder de aandacht van een breed publiek te brengen. Dit is een aantrekkelijke gedachte die goed aansluit bij de doelen van de Grote Architectuur Projecten en bij ideeën van de stuurgroep om tijdens het proces van vernieuwing van het museum, een informatiecentrum te openen, waarin het publiek de ontwikkelingen op de voet kan volgen en kennis kan nemen van de achtergronden. Dat er voor dit soort zaken belangstelling bestaat is onder meer gebleken bij de infocentra over het nieuwe Museumplein en het IJburg-project.

Namens de Stuurgroep Het Nieuwe Rijksmuseum

De voorzitter,

De secretaris,

Ir. J. Veraart.

drs. W. Bloemberg.